

Гринь Лідія, Пономарьова Наталія,
викладачі Полтавської дитячої
музичної школи № 1 ім. П. Майбороди
(м. Полтава)

КОУЧИНГ В РОБОТІ ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розкривається сутність сучасної інноваційної технології-коучингу, особливості її використання в педагогіці, а саме на уроках в музичній школі, розглянуто ідеї коучингового підходу, принципи парадигми коучингу та класифікація методів коучингової технології.

Ключові слова: коучинг, коуч-позиція, коуч-техніки, методи, викладач, учень, розвиток.

Постановка проблеми. Музика – це саме безпосередньо-емоційне, тимчасове, ідеальне з усіх мистецтв. На відміну від живопису або скульптури, музика не існує ні в часі, ні в просторі. Звук, як матерія музики, не має навіть форми. Він «живе» лише певний період – в пам'яті слухача і в звучанні інструменту.

Навчання дітей гри на музичних інструментах відкриває перед ними новий світ звукових фарб, стимулює інтерес до музики. Але завдання музичної школи не повинні обмежуватися тільки цим. Головне – прищепити дітям любов до музики, розкрити музичні здібності дитини, розширити її кругозір, допомогти удосконалитися в естетичному плані, а найбільш обдарованим – продовжити свою професійну освіту.

Виклад основного матеріалу. Музична освіта досить консервативна. Система початкової та професійної освіти, що склалася в 1930-і роки, витримала майже вікове випробування. Інша картина виявляється при розгляді змісту освіти. Вимоги до неї постійно змінюються, переглядаються навчальні плани і програми, розширюється навчальний і концертний репертуар. Цей інтенсивний шлях розвитку привів до гіпертрофованої багатопредметності, до протиріччя між кількісною і якісною сторонами навчання. Сьогодні система

музичної освіти та її перший ступінь – музична школа – вже не справляються повною мірою з поставленими завданнями. Причин тому є багато: завантаженість сучасного школяра, велика кількість різного роду інформації, недоліки фінансування, відсутність у дітей мотивації до навчання. Але є ще одна важлива причина – це методи викладання, які потребують серйозного реформування.

У педагогіці з'явилися терміни, більш зрозумілі і звичні для економічної сфери – індикативне управління, індикативне планування, педагогічний аудит, коучинг. Адаптувати економічну термінологію до педагогічної практики дуже непросто. Але з проникненням ринкових процесів в освіту, педагоги все більше переконуються в тому, що економічні методи здатні збагатити й удосконалити педагогічні технології. Одним з таких сучасних методів є коучинг.

Коучинг в світі є темою мало вивченою, навіть за межами нашої країни. Парадигма коучингу як особливого стилю навчальної діяльності базується на наступних принципах:

- люди здатні змінюватися лише в тих випадках, коли самі захочуть цього і готові до цього;
- наші переконання щодо власних можливостей пов'язані з нашими досягненнями;
- те, як ми визначаємо успіх, здійснює прямий вплив на наші досягнення;
- ми обмежуємо наш потенціал рамками наших переконань (наприклад, передбачаючи, що певні речі неможливі через зовнішні або ситуаційні бар'єри);
- люди вчаться лише тоді, коли дійсно залучені в процес;
- ми можемо вчитися за допомогою всього, що ми робимо, проте навчання відбувається лише тоді, коли ми мислимо і будуємо плани на майбутнє;
- для того щоб допомагати іншим, ми повинні безперервно прогресувати самі.

Завдання коучингу – не навчати, а стимулювати навчання. Коуч не дає вказівок, не радить, не консультує, не вирішує чужі проблеми. Він актуалізує за допомогою відкритих запитань, звернених до внутрішніх ресурсів особистості, суб'єктивну активність в досягненні успіху і супроводжує людину в довготривалому індивідуально-особистісному розвитку. Використовуючи складні запитання, коуч в спільній інтенсивній роботі підводить людину до того, щоб вона сама знайшла відповіді і взяла на себе відповідальність за прийняті рішення. Стимулюючи в неї рефлексію на осмислення своїх освітніх і життєвих потреб, цілей, своїх потенціальних можливостей та індивідуальних особливостей, він створює умови для самостійної успішної компетентної діяльності, для проєктування індивідуального освітнього маршруту, для індивідуально-особистісного розвитку.

А тому, щоб діти ставали успішними музикантами, гармонійно розвиненими особистостями, досягали великих висот у своїй творчій діяльності, викладач музичної школи повинен стати коучем. Однак, очевидно, що найбільш повно і ефективно коуч-позиція викладача може бути затребувана в особистісно-зорієнтованому навчанні, основними ознаками якого є:

- 1) надання позиції учня в навчальному процесі статусу суб'єкта пізнання, спілкування, ціннісних орієнтацій;
- 2) зміщення акцентів з процесу навчання на процес вчення, що виражається в активній самостійній пізнавальній діяльності, в оволодінні раціональними способами навчально-пізнавальної діяльності, пізнанні своїх індивідуальних особливостей, рефлексії своїх досягнень і ефективності своєї діяльності;
- 3) переорієнтація в домінуванні змістовних цілей навчання по засвоєнню учнями знань, умінь і навичок на універсальні способи оволодіння загальнокультурними цінностями.

Технологічно ці ознаки виявляються в освітньому процесі за допомогою: спільного з учнем моделювання і занурення в тему уроку або в тему твору, який підлягає засвоєнню; вербалізації учнем своїх оціночно-смыслових

установок в контексті твору, що вивчається та емоційного переживання теми твору; осягнення та розкриття соціальної та особистісної значущості та змісту навчальної діяльності з позицій особистісних цінностей як власних змістотворних підстав свого життя (світогляду, сенсу життя).

Вітчизняні та зарубіжні дослідження про психолого-педагогічні механізми розвитку особистості свідчать, що він не може здійснюватися тільки за рахунок інтеріоризації зовнішніх дій у внутрішній план, що джерело і рушійні сили розвитку і особистісного зростання перебувають в самій людині. Тому головне завдання навчання полягає в тому, щоб допомогти дитині зрозуміти себе, розібратися в своїх проблемах і мобілізувати свої внутрішні сили і можливості для їх вирішення і саморозвитку.

Засновник гуманістичної педагогіки К. Роджерс, ґрунтуючись на власному педагогічному досвіді, виділив умови особистісно-орієнтованого (значимого) навчання, заклавши, таким чином, ідеї сучасного коучингового підходу в освіті: питання, які вони хотіли б вирішити; прийняття вчителем учня таким, яким він є, і розуміння його почуттів. К. Роджерс підкреслює необхідність теплої прийнятності, безумовного позитивного ставлення вчителя до учня; недирективна, діалогічна позиція вчителя до джерел і способів отримання знань; необхідність вчителем наповнювати зміст навчання життєвими проблемами учнів, створення ситуацій вчення, в яких би учні могли взаємодіяти з важливими для них особистими проблемами.

Один з основних принципів коучингу свідчить про те, що кожна людина спочатку має усі необхідні ресурси. Викладач повинен володіти такими технологіями, які допомагають ці ресурси активізувати і направити в необхідне русло. Існує велика кількість методів коучингу. Серед них: бесіда за допомогою відкритих і «сильних» питань, сходи питань по логічним рівням і сходи (піраміда, спіраль) досягнень, тони голосу, метод глибинного слухання, партнерське співробітництво, колесо життєвого балансу, лінії часу, стратегія творчості У. Діснея.

Коучинг в музичній школі – це абсолютно інший погляд на життя, на

стосунки учителя з учнем. На звичайному уроці викладач сам вирішує, що робитиме дитина, який твір вона буде розучувати, які техніки вона буде засвоювати. На уроці викладача-коуча зовсім інша історія: учень сам говорить викладачеві, що він хоче отримати від уроку, якими способами досягне результату і навіщо йому це потрібно.

Особливістю коучингового підходу є діалогічний характер спілкування викладача з учнем у форматі чотирьох етапів проєктування, планування та реалізації уроку: етап мотивації та постановки мети (етап натхнення); етап планування ефективних дій для досягнення мети; етап реалізації плану (прихильність меті); етап завершення (рефлексія).

Коучинг на уроці – це вміння викладача, розвиваючи відповідальність учня, сприяти його руху до вирішення особистих і професійних завдань. Основою взаємодії є повага і прийняття учня, а головним інструментом є відкриті стимулюючі питання, які не містять критики, оцінок і порад. Фундамент коучингу на уроці складають такі основні принципи:

- учень – творча особистість, яка володіє відповідними ресурсами;
- постановка задачі – робота самого учня;
- відношення між викладачем-коучем і учнем – цілеспрямований союз.

Продуктом спільної роботи викладача-коуча і учня є діяльність і навчання. Ці дві сили, з'єднуючись разом, вносять зміни. Іншою рушійною силою процесу змін є навчання. Це сила, яка створює нові ресурси, розширює можливості і дає сили для змін. Новий підхід до навчання при застосуванні коуч-технології полягає в наступному:

- фокусуємось у складних ситуаціях не на проблему, а на рішення;
- розвиток і навчання з акцентом не на недоліки, а на сильні сторони;
- навчаємось не на помилках, а на досягненнях;
- орієнтир не так на те, що було, а на те що може бути в майбутньому.

Предметом роботи викладача є створення ситуації на уроці, коли в учня виникає бажання вчитися і здобувати знання. Відносини між викладачем і учнем повинні бути спрямовані виключно на вирішення цих завдань. Тому

викладач повинен володіти вміннями формулювати і задавати питання:

- які відображають активне слухання і розуміння погляду учня;
- які провокують вчинення відкриттів, осяяння, що будять цілеспрямованість і активність (наприклад, такі, які кидають виклик припущеннями);
- відкриті питання, які породжують велику ясність, нові можливості або знання;
- які просувають учня в напрямку до бажаного, а не потребують від нього знаходити докази або озиратися назад.

Застосування цієї технології на уроці сприяє наступному: на уроці складаються відношення рівних: викладач – партнер, тренер талантів; вислуховуються різні точки зору; зростає віра в те, що все вийде; робота на уроці викликає задоволення і ентузіазм.

Висновки. Отже, щоб підвищити якість навчання, важливо так організувати учня на уроці, щоб перетворити його з пасивного виконавця вказівок викладача на активного шукача способів вирішення завдань. У наведених вище способах актуалізації суб'єктної позиції учнів в освітньому процесі на основі коучингового підходу предметом ціннісного для особистості осмислення було досліджено предметний і метапредметний зміст і придбані при цьому нова суть як когнітивна та компетентнісна основа творчого потенціалу особистості. При цьому важливо, щоб і смислова цінність самої суб'єктної творчої діяльності була предметом ціннісного осмислення учнем з позицій значущості для особистісного саморозвитку і успішної самореалізації.

Список використаних джерел

1. Дауні М. Ефективний коучінг: уроки коуча для коучів. Видавництво «Добра книга», 2008.
2. Кові С. Р. Сім навичок високоефективних людей: потужні інструменти розвитку особистості. Альпіна Бізнес Букс, 2008.